

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.239>

JEL classification: O33, M15, M41, C88, L86

UDC: 657.01:004.9:334.012.64

Ірина ГОДНЮК

кандидат економічних наук, доцент

доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування імені С. Юрія,

НПЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут», Україна

ORCID iD: 0000-0003-3346-0882

Володимир ЗАБЧУК

приватний підприємець, фахівець-консультант з питань інформатизації бухгалтерського обліку, Україна

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОБЛІКОВИХ ПРОЦЕСІВ У МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВАХ: СУЧАСНІ ІТ-РІШЕННЯ ТА ЇХ ЕФЕКТИВНІСТЬ

Анотація

У статті досліджено процеси цифровізації бухгалтерського обліку в малих підприємствах України та вплив сучасних ІТ-рішень на ефективність облікових операцій. Розглянуто впровадження програмних реєстраторів розрахункових операцій (ПРРО), хмарних сервісів та ERP-систем у практику ведення фінансового обліку. Визначено основні переваги цифрових інструментів, зокрема автоматизацію звітності, прозорість операцій, скорочення витрат на адміністрування. Окреслено основні проблеми, серед яких високі витрати на впровадження ERP-систем, ризики кібератак та необхідність підвищення цифрових компетенцій працівників. Запропоновано практичні рекомендації для підтримки цифровізації облікових процесів у малому бізнесі, зокрема створення навчальних програм та доступ до цифрових сервісів через онлайн-платформи.

Ключові слова: цифровізація обліку; ПРРО; ERP-системи; малий бізнес; хмарні сервіси; блокчейн-технології.

Вступ

Цифровізація бухгалтерського обліку виступає одним із етапів трансформації малого бізнесу в контексті адаптації до сучасних регуляторних вимог та економічних реалій. В Україні запровадження програмних реєстраторів розрахункових операцій (ПРРО) стало невід'ємним елементом забезпечення прозорості фінансової звітності, що водночас дало потужний імпульс до автоматизації облікових процесів. Такі новації спричинили перехід підприємств від ручного введення даних до використання інтегрованих облікових систем, які суттєво скорочують час підготовки фінансових звітів і знижують ймовірність

помилки у розрахунках, підвищуючи загальну ефективність управління фінансами.

Сучасні ІТ-рішення для бухгалтерського обліку малого бізнесу, зокрема хмарні сервіси та мобільні додатки, забезпечують автоматичне формування звітів і контроль за фінансовими потоками в реальному часі. Використання таких програм дозволяє підприємцям ефективно стежити за доходами і витратами, адаптуватися до змін у законодавстві та уникати помилок, які можуть призвести до штрафних санкцій. Завдяки інтеграції функцій обліку, аналітики та звітності цифрові інструменти роблять управління фінансами більш гнучким і зручним.

© Ірина Годнюк, Володимир Забчук, 2024

Отримано: 20.11.2024 р.

Рекомендовано до друку: 11.12.2024 р.

Опубліковано: 20.12.2024 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Як цитувати: Годнюк І., Забчук В. Цифровізація облікових процесів у малих підприємствах: сучасні ІТ-рішення та їх ефективність. *Економічний аналіз*. 2024. Том 34. № 4. С. 239-249. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.239>

Водночас цифровізація фінансових операцій підвищує вимоги до безпеки облікових даних, оскільки віддалений доступ і обробка інформації можуть бути вразливими до кібератак. Тому малому бізнесу необхідно впроваджувати багаторівневий захист даних та використовувати надійні системи резервного копіювання. Використання хмарних сервісів мінімізує витрати на технічне обслуговування, що робить їх доступними навіть для підприємств із обмеженими фінансовими можливостями, дозволяючи оптимізувати витрати без шкоди для облікових процесів.

Відтак, цифровізація бухгалтерського обліку дозволяє малому бізнесу оптимізувати облікові процеси та відповідати сучасним регуляторним вимогам. Широке впровадження цифрових інструментів сприяє підвищенню прозорості та швидкості обробки даних, проте вимагає дослідження їхнього впливу на ефективність підприємств та їх облікової політики.

Цифровізація бухгалтерського обліку є важливим інструментом підвищення ефективності облікових процесів у малих підприємствах та адаптації до регуляторних змін. Дослідники підкреслюють переваги автоматизації обробки даних і впровадження інтегрованих систем для покращення якості фінансової інформації (Безручук С. Л., Грабчук І. Л. [1]). Разом із тим, наголошується на важливості надійного захисту даних і підготовки персоналу для ефективного використання хмарних сервісів (Гнатюк Т. М., Шкроміда В. В. [2]).

Окремі дослідження акцентують увагу на викликах, пов'язаних із високими витратами на програмні рішення та необхідністю адаптації нормативної бази (Долбнєва Д. В., Сподарик Т. І. [3]). Поряд із цим, пропонується розширення термінологічних рамок цифрового обліку та стандартизація методологічних підходів для спрощення впровадження цифрових технологій (Канцедал Н. А. [4]). У контексті використання ERP-рішень наголошується на важливості інтеграції облікових модулів у єдину систему управління, що забезпечує доступ до інформації в режимі реального часу (Курган Н. В. [5]).

Таким чином, ключовими аспектами цифровізації облікових процесів залишаються автоматизація операцій, інтеграція облікових

систем, кібербезпека та професійна підготовка фахівців, що формують основу для підвищення прозорості фінансових операцій та конкурентоспроможності малого бізнесу. Проте малодослідженими залишаються питання адаптації облікових систем до національних регуляторних вимог та оцінка впливу цифрових технологій на трансформацію професійних обов'язків бухгалтера у малих підприємствах.

Мета статті

Мета статті – дослідити сучасні тенденції цифровізації бухгалтерського обліку малого бізнесу та сформулювати рекомендації щодо підвищення ефективності використання облікових рішень з урахуванням регуляторних вимог і потенційних ризиків.

Виклад основного матеріалу дослідження

Цифровізація бухгалтерського обліку малого бізнесу відбувається на тлі глобальних трансформацій та під впливом внутрішніх економічних і регуляторних чинників, які стимулюють впровадження новітніх технологій для оптимізації фінансового управління. Важливим етапом стало запровадження програмних реєстраторів розрахункових операцій, яке регламентується Законом України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» № 265/95-ВР із змінами та доповненнями [6]. Основною метою цієї реформи є боротьба зі «скрутками» та тінізацією грошових потоків шляхом забезпечення прозорості операцій та зниження податкових ризиків. Завдяки ПРРО підприємці можуть реєструвати розрахункові операції через спеціалізовані програми на смартфонах, планшетах або комп'ютерах, що знижує витрати на придбання традиційних касових апаратів і спрощує облік.

Однією з ключових тенденцій є також активне впровадження систем обліку на базі хмарних технологій, що дозволяє підприємствам забезпечувати доступ до фінансових даних у режимі реального часу, інтегрувати облікові процеси з управлінськими функціями та мінімізувати ручні операції. Водночас обов'язкове впровадження ПРРО сприяє зменшенню кількості порушень у

податковій звітності, оскільки всі транзакції фіксуються автоматично та передаються до податкових органів, що підвищує прозорість бізнесу.

Дослідження підтверджують [5, с. 242; 7, с. 138-139], що ERP-системи (Enterprise Resource Planning Systems) стають одним із базових інструментів у діяльності малого бізнесу, оскільки дозволяють інтегрувати різні функції підприємства — бухгалтерський облік, управління запасами, фінансовий контроль і логістику — в єдину інформаційну систему. ERP-системи забезпечують централізоване збереження даних і доступ до них у реальному часі, що дозволяє швидше формувати фінансову звітність та контролювати витрати.

В умовах воєнних викликів використання ERP-платформ є особливо актуальним, оскільки такі системи дозволяють працювати дистанційно та забезпечувати безперервність бізнес-процесів навіть за умов відсутності фізичного доступу до офісів, що важливо для малих підприємств, які мають обмежені ресурси для швидкої відновлюваності процесів у кризових ситуаціях. Хмарні ERP-рішення, зокрема, дозволяють власникам малого бізнесу отримувати доступ до ключових фінансових показників через мобільні пристрої та оптимізувати використання обігових коштів завдяки своєчасному аналізу інформації. Це підвищує гнучкість підприємств і допомагає швидко адаптуватися до змін ринку чи внутрішніх проблем.

Проте слід зазначити, що ERP-системи потребують значних інвестицій на етапі впровадження та мають високі вимоги до безпеки, оскільки централізована база даних є потенційно вразливою до кібератак. Незважаючи на це, належна інтеграція ERP-рішень може значно підвищити ефективність облікових і управлінських процесів, що робить ці системи стратегічно важливими для розвитку малого бізнесу в Україні.

Разом із тим, впровадження цифрових рішень супроводжується певними викликами, серед яких високі витрати на ліцензування програм, потреба у забезпеченні кібербезпеки та підвищені вимоги до кваліфікації персоналу. Окрім цього, деякі підприємства малого бізнесу стикаються з труднощами у виборі між

українськими та міжнародними програмними продуктами, враховуючи питання сумісності, підтримки користувачів та відповідності регуляторним стандартам. Дослідники наголошують на необхідності комплексного навчання облікових працівників для роботи з сучасними інформаційними системами та адаптації облікових стандартів до умов цифрового середовища.

У контексті воєнних реалій в Україні цифровізація набуває нового значення як інструмент підвищення економічної стійкості. Дослідження показують [8; 9, с. 20], що впровадження національних програмних продуктів та використання блокчейн-технологій можуть стати основою для прозорості та достовірності облікових даних. Блокчейн забезпечує децентралізоване збереження інформації та захист від підробок, що мінімізує ризики втрати або викривлення даних. Формування «цифрового обліку» шляхом інтеграції блокчейн-технологій дозволяє мінімізувати ризики помилок і збоїв у роботі завдяки автоматизації процесів та багаторівневому захисту інформації.

Основні тенденції цифровізації бухгалтерського обліку малих підприємств наведено в таблиці 1.

Таким чином, розвиток цифровізації бухгалтерського обліку малого бізнесу в Україні обумовлений як регуляторними, так і технічними чинниками. Для успішної інтеграції цифрових рішень необхідно враховувати як потенційні вигоди, так і ризики, що дозволить підвищити конкурентоспроможність малого бізнесу та забезпечити його стабільний розвиток у сучасних умовах.

Досліджуючи тенденції цифровізації бухгалтерського обліку малого бізнесу України варто звернути увагу на два напрямки її інтеграції в облікові процеси: 1) впровадження спеціалізованих інформаційно-аналітичних програм; 2) впровадження мобільних додатків програмних реєстраторів розрахункових операцій, які виконують не лише функції реєстрації, а повноцінного сервісу з бухгалтерського обліку малих підприємств чи фізичних осіб-підприємців.

Таблиця 1. Тенденції цифровізації бухгалтерського обліку в малих підприємствах та їх характеристика*

Тенденція	Характеристика	Позитивні аспекти	Негативні аспекти
ПРРО та хмарні технології	Автоматизація обліку та доступність звітності онлайн	Зниження витрат на облік, прозорість операцій	Залежність від інтернет-з'єднання, ризики кібератак
ERP-системи	Інтеграція облікових і управлінських функцій	Зменшення часу на звітність, оперативний контроль	Високі витрати на впровадження та обслуговування
Штучний інтелект (ШІ)	Автоматичний аналіз даних та прогнозування фінансових потоків	Зниження ризику людських помилок, точність прогнозів	Необхідність спеціальних знань та навичок роботи
Блокчейн	Децентралізоване збереження даних	Захист інформації від підробок, прозорість	Великі обчислювальні ресурси та висока вартість

*Побудовано авторами за даними [1; 2; 3; 4; 5; 9].

Так, автоматизація облікових процесів за допомогою бухгалтерських програм суттєво підвищує ефективність ведення фінансової звітності у малому бізнесі. Програми, такі як «Універсал 9», «АБ ОФІС» та «BAS: Бухгалтерія» [10, с. 126], дозволяють інтегрувати облік із управлінськими функціями, що сприяє зниженню операційних витрат і оптимізації бізнес-процесів. Особливістю цих рішень є доступність інтегрованих звітів, що формуються автоматично на основі вхідних даних, що зменшує ризики помилок та підвищує точність облікових записів.

Хмарні рішення, такі як «Облік SAAS» [11], надають підприємцям можливість віддаленого доступу до фінансових даних у реальному часі з будь-якого пристрою, що особливо важливо для підприємців, які часто працюють у мобільному режимі або мають декілька точок продажу. Така функціональність сприяє підвищенню мобільності та гнучкості бізнесу, забезпечуючи можливість контролювати облікові показники та формувати звіти без прив'язки до офісу.

Попри численні переваги, використання бухгалтерських програм має і певні обмеження. Високі витрати на впровадження, ліцензування та підтримку програмного забезпечення можуть бути обтяжливими для мікропідприємств. Крім того, складні програми, такі як ERP-системи, потребують підготовки та навчання персоналу, що потребує додаткових

фінансових і часових ресурсів. Залежність від хмарних сервісів також пов'язана з ризиками втрати доступу до даних у разі відсутності стабільного інтернет-з'єднання.

Використання бухгалтерських програм дозволяє власникам малого бізнесу виконувати частину рутинних операцій без залучення професійного бухгалтера, що потенційно знижує витрати на оплату праці. Програми автоматично генерують звіти, обробляють дані про доходи та витрати, а також інтегрують шаблони податкових документів, що значно полегшує звітність. Однак відмова від бухгалтера може бути ризикованою у випадках нестандартних фінансових операцій чи необхідності комплексного аналізу фінансової діяльності.

Таким чином, сучасні бухгалтерські програми забезпечують широкий функціонал для ведення обліку та дозволяють малим підприємствам економити ресурси. Однак остаточне рішення щодо доцільності роботи без бухгалтера залежить від складності операцій та компетенції підприємця у фінансових питаннях. У простих випадках власник може обійтися програмними рішеннями, проте для складних управлінських рішень залучення професійного бухгалтера залишається необхідністю.

Для мікропідприємств та фізичних осіб-підприємців використання програмних реєстраторів розрахункових операцій стало

ефективним інструментом оптимізації облікових процесів, зменшення витрат на обслуговування та забезпечення відповідності регуляторним нормам. ПРРО дозволяють автоматизувати процес фіскалізації

розрахункових операцій без використання фізичних касових апаратів, що спрощує ведення обліку, робить його більш мобільним і знижує адміністративне навантаження (табл. 2).

Таблиця 2. Порівняльний аналіз популярних мобільних додатків ПРРО, що активно використовуються українськими підприємцями

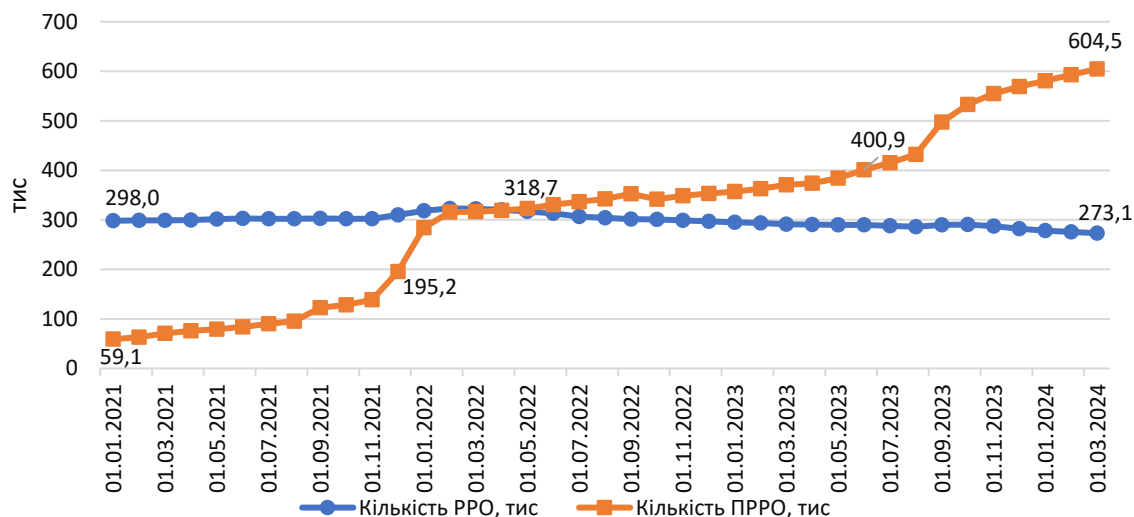
Назва додатка	Функціональні можливості	Переваги	Недоліки	Рекомендована аудиторія
Checkbox	Фіскалізація чеків, інтеграція з обліковими системами, підтримка роботи через мобільний додаток	Простий у використанні, не потребує фізичної каси, підтримує роботу на смартфонах та ПК	Потрібен стабільний доступ до інтернету	ФОП із мобільним бізнесом, мікропідприємства у сфері послуг
COTA Каса	Робота у веб-версії та через додаток, підтримка друку чеків, інтеграція з «М.Е.Дос»	Можливість роботи без встановлення додатка, автоматичне формування звітів	Залежність від екосистеми «М.Е.Дос», складніша інтеграція з іншими системами	ФОП із мінімальними знаннями бухгалтерії
Вчасно.Каса	Автоматичне формування та відправка звітів до ДПС, мобільний додаток із функцією друку	Безкоштовний тестовий період, проста інтеграція з CRM	Наявність обмежень у базовій версії	Підприємці, які працюють з клієнтськими базами
Є-чек	Генерація фіскальних чеків, інтеграція з бухгалтерськими програмами, аналітика продажів	Доступність на різних пристроях, підтримка резервного копіювання даних	Потребує платних тарифних планів для розширених функцій	Мікропідприємства з великим обсягом розрахункових операцій
Каса ПриватБанку	Генерація чеків безпосередньо через банківський додаток, миттєва інтеграція з рахунками	Вбудована у банківську систему, зручна для користувачів Приват24	Обмежена функціональність для нестандартних операцій	Підприємці, які активно використовують банківські сервіси

*Побудовано авторами за даними [12; 13; 14; 15; 16].

Впровадження ПРРО дозволяє мікропідприємствам та ФОП оптимізувати облік розрахункових операцій та знизити витрати на адміністрування бізнесу. Однією з головних переваг є те, що використання мобільних додатків ПРРО усуває потребу в дорогих фізичних касових апаратах та їх обслуговуванні. Завдяки автоматизації процесу фіскалізації підприємець отримує можливість генерувати чеки та звіти безпосередньо зі смартфона або комп'ютера. Це особливо

важливо для бізнесів, що працюють у сфері доставки, мобільних послуг та роздрібно́ї торгівлі.

Зручність використання ПРРО та, безумовно, необхідність дотримання законодавчих вимог призвело до суттєвого зростання кількості підприємців (рис. 1), які використовують у своїй роботі мобільні додатки для ведення бухгалтерського обліку та розрахункових операцій.

Рис. 1. Динаміка кількості РРО/ПРРО в Україні у 2021-2024 роках*

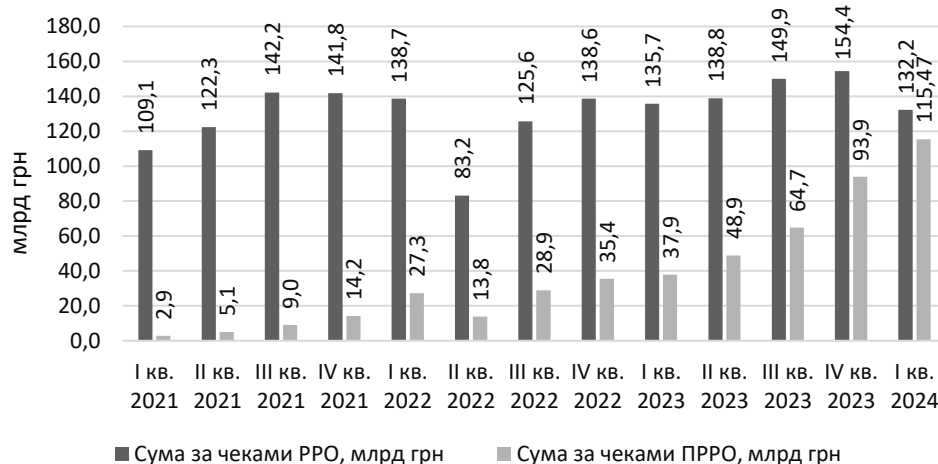
*Побудовано авторами за даними Опендатабот [17].

На початку 2021 року кількість РРО становила 298 тис. у порівнянні з 59,1 тис. ПРРО. Протягом року відзначалося поступове зростання кількості ПРРО: у грудні 2021 року цей показник збільшився більш ніж утричі – до 195,2 тис., що пояснюється активним впровадженням нових регуляторних вимог та спрощенням використання мобільних додатків для фіскалізації.

Протягом 2022 року зростання кількості ПРРО продовжувалося, і вже у грудні 2022 року кількість зареєстрованих ПРРО досягла 353 тис., що фактично перевищило кількість фізичних РРО (297,2 тис.). Цей тренд демонструє значне зростання довіри підприємців до програмних рішень, які дозволяють вести розрахунки з використанням смартфонів чи ПК без необхідності купівлі фізичної каси.

У 2023 році кількість ПРРО продовжила зростати і досягла 569,1 тис. у грудні, що більш ніж удвічі перевищило кількість фізичних РРО, яка зменшилася до 281,9 тис. Така тенденція свідчить про поступову відмову від класичних касових апаратів на користь мобільних програм, які є більш доступними та зручними для малого бізнесу.

Дані на початок 2024 року підтверджують подальше зростання кількості ПРРО, яка у березні досягла 604,5 тис. у порівнянні з 273,1 тис. РРО, що свідчить про завершення фази адаптації малого бізнесу до цифрових рішень та перехід до етапу повноцінної автоматизації облікових процесів. В результаті збільшення кількості ПРРО поступово призвело до зростання загальної суми чеків ПРРО (рис. 2).

Рис. 2. Динаміка загальної суми чеків за РРО/ПРРО у 2021-2024 роках*

*Побудовано авторами за даними Опендатабот.

Як свідчать дані рисунку 2, на початку 2021 року обсяг розрахунків через ПРРО був незначним — лише 2,9 млрд грн у першому кварталі проти 109,1 млрд грн за чеками РРО. Проте вже до кінця року сума транзакцій через ПРРО зросла до 14,2 млрд грн, що свідчить про активну адаптацію підприємців до використання програмних реєстраторів. Основними факторами цього зростання стали посилення регуляторних вимог і популяризація цифрових інструментів для спрощення фіскалізації платежів, які дозволяють підприємцям знизити витрати на обслуговування фізичних касових апаратів.

Протягом 2022 року обсяг розрахунків через ПРРО суттєво зріс, навіть попри економічні труднощі, пов'язані з війною. Після тимчасового спаду у другому кварталі до 13,8 млрд грн вже у четвертому кварталі цей показник зріс до 35,4 млрд грн, що підтверджує адаптацію малого бізнесу до умов кризи та переваги ПРРО як гнучкого інструменту для ведення обліку у будь-яких умовах. При цьому сума розрахунків через РРО у 2022 році залишалася на рівні близько 138,6 млрд грн, що демонструє, що частина підприємців все ще використовує традиційні касові апарати, зокрема великі торговельні мережі.

У 2023 році зростання ПРРО продовжувалося — обсяг розрахунків збільшився з 37,9 млрд грн у першому кварталі до 93,9 млрд грн у четвертому. Цей тренд підкреслює збільшення довіри до програмних рішень, які забезпечують мобільність і

зменшення витрат на адміністрування. На початку 2024 року сума розрахунків через ПРРО досягла 115,47 млрд грн, що свідчить про перехід до фази повної інтеграції ПРРО у бізнес-процеси малого бізнесу. Водночас обсяг розрахунків через РРО у першому кварталі 2024 року становив 132,2 млрд грн, що демонструє поступове зменшення популярності фізичних реєстраторів на користь цифрових рішень.

Варто зазначити, що динамічне зростання кількості ПРРО та суми чеків обумовлене не лише змінами у законодавстві, але й прагненням підприємців оптимізувати облікові процеси та зменшити витрати на ведення фінансової звітності. Програмні реєстратори розрахункових операцій забезпечують швидку обробку платежів, можливість віддаленого доступу до даних та автоматичну генерацію звітів, що особливо важливо для мікропідприємств із невеликим штатом. Водночас такі рішення не потребують суттєвих витрат на обслуговування, як у випадку з фізичними касами, що робить ПРРО доступним навіть для підприємців-початківців. Однак використання ПРРО вимагає від власників бізнесу базових знань щодо цифрових технологій та облікових процедур, що підкреслює актуальність проведення навчальних програм і курсів для підвищення цифрової обізнаності користувачів.

Разом із тим, повна автоматизація не виключає потреби у веденні загального бухгалтерського обліку та формуванні річних звітів. У багатьох випадках використання ПРРО

дозволяє підприємцю самостійно вести розрахункові операції, проте для підготовки декларацій або проведення аналізу фінансової діяльності може знадобитися професійна допомога бухгалтера. Залежність від стабільного інтернет-з'єднання також може бути значним недоліком, особливо в регіонах зі слабкою інфраструктурою.

Таким чином, використання мобільних додатків ПРРО дає змогу підприємцям підвищити рівень прозорості бізнесу, відповідати регуляторним вимогам та зменшувати адміністративні витрати. Однак важливо враховувати специфіку діяльності, обсяги фінансових операцій та рівень підготовки власника бізнесу до самостійного обліку. Для підприємств із великим обсягом операцій або складною структурою розрахунків доцільно комбінувати використання ПРРО з підтримкою професійного бухгалтера.

Впровадження програмних реєстраторів розрахункових операцій та сучасних бухгалтерських програм значно підвищує ефективність ведення фінансового обліку, проте потребує від користувачів не лише базових навичок роботи з цифровими технологіями, а й розуміння специфіки облікових процесів та вимог законодавства. Багато власників мікропідприємств та фізичних осіб-підприємців не мають достатньої підготовки для ефективного використання програмного забезпечення, що може призводити до помилок у звітності та фінансових втрат. Відтак, організація якісного навчання є важливим кроком для підвищення цифрової грамотності підприємців.

Одним із ключових напрямів у цьому контексті є розробка спеціалізованих навчальних курсів в університетах, особливо на базі економічних факультетів та центрів підвищення кваліфікації. Інтенсивні курси повинні включати практичні заняття з використання популярних бухгалтерських програм та мобільних додатків ПРРО, таких як «Checkbox», «СОТА Каса» чи «Вчасно.Каса», а також базову підготовку з бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Такий підхід дозволить підприємцям отримати навички роботи з основними інструментами обліку ще на етапі навчання або під час короткострокових курсів підвищення кваліфікації.

Важливу роль у популяризації цифрових рішень відіграють онлайн-платформи, зокрема державний портал «Дія», який може стати основою для проведення безкоштовних вебінарів, відеоінструкцій та тестових модулів для самоперевірки знань. Завдяки такому формату підприємці зможуть навчатися дистанційно у зручний для них час, що особливо актуально для зайнятих власників малого бізнесу.

Окрім цього розробникам програмних продуктів доцільно створювати освітні матеріали на власних платформах для популяризації та підвищення зручності використання своїх сервісів. Інтерактивні відеоінструкції, тренажери для симуляції роботи з додатками та секції підтримки з покроковими інструкціями сприятимуть швидшому освоєнню функціоналу ПРРО та бухгалтерських програм, що дозволить зменшити бар'єри для впровадження технологій навіть серед тих підприємців, які не мають спеціальної фінансової освіти.

Таким чином, комплексна система навчання, що охоплює університетські програми, онлайн-курси на державних платформах та ресурси розробників, сприятиме підвищенню цифрової обізнаності фізичних осіб-підприємців та власників мікропідприємств, що допоможе їм уникати помилок у звітності, ефективно використовувати сучасні цифрові рішення та оптимізувати фінансовий облік, підвищуючи конкурентоспроможність власного бізнесу.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Цифровізація облікових процесів у малих підприємствах є важливим чинником підвищення ефективності ведення фінансової звітності та забезпечення прозорості бізнес-операцій. Дослідження підтверджує, що впровадження ПРРО сприяє оптимізації облікових процесів, знижує витрати на адміністрування та забезпечує відповідність регуляторним вимогам. Зростання кількості ПРРО та збільшення обсягів транзакцій за допомогою цих рішень свідчить про їх ефективність і доступність для підприємців навіть в умовах обмежених ресурсів.

Однією з основних переваг використання сучасних ІТ-рішень є їх гнучкість і можливість роботи у мобільному режимі, що особливо важливо в умовах воєнних викликів. Водночас залишається актуальною проблема високих витрат на впровадження ERP-систем, потреба в навчанні користувачів та забезпечення кібербезпеки. Для малого бізнесу вирішальним чинником успіху є не лише інтеграція цифрових рішень, а й підготовка персоналу до роботи з ними та наявність стабільного доступу до інтернету.

Перспективи подальших наукових досліджень полягають у розробці моделей оцінки ефективності впровадження ПРРО для різних типів бізнесу, визначенні впливу цифровізації на структуру витрат підприємств та дослідженні економічних ефектів від впровадження блокчейн-технологій для збереження фінансових даних. Додатково варто дослідити адаптацію цифрових рішень до специфіки різних регіонів України, враховуючи рівень інфраструктури та доступність навчальних програм із підвищення цифрової обізнаності підприємців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безручук С. Л., Грабчук І. Л. Основні концепції впливу цифровізації на якість бухгалтерського обліку. *Економіка, управління та адміністрування*. 2021. № 4(98). С. 69–74. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2021-4\(98\)-69-74](https://doi.org/10.26642/ema-2021-4(98)-69-74).
2. Гнатюк Т. М., Шкроміда В. В., Шкроміда Н. Я. Цифровізація бухгалтерського обліку: особливості впровадження та оцінка ефективності. *Журнал Прикарпатського університету імені Василя Стефаника*. 2023. Т. 10. № 2. С. 45–58.
3. Долбнєва Д. В., Сподарик Т. І. Стан та перспективи використання комп'ютерних технологій в обліково-аналітичній роботі вітчизняних підприємств. *Облік і фінанси*. 2020. № 3 (89). С. 22–29.
4. Канцедаль Н. А. Бухгалтерський облік цифрової епохи: розширення термінологічних кордонів. *Облік і фінанси*. 2019. № 1 (83). С. 29–34.
5. Курган Н. В. Обґрунтування вибору ERP-рішення для цифровізації обліку, аналізу та управління на підприємстві України. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2020. № 17. С. 238–249.
6. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг: закон України від 06.07.1995 № 265/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
7. Бунда О., Матюха М. Цифровізація системи бухгалтерського обліку підприємства. *Журнал стратегічних економічних досліджень*. 2023. № 6(17). С. 133–142.
8. Мазіна О. І., Олійник В. С., Rogoznyy S. A. Цифровізація як найважливіший інструмент розвитку системи обліку та звітності. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Сер.: Економічні науки. 2020. Вип. 5. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2020-5-6910>.
9. Гузь М. М., Соколенко Л. Ф., Ткаль Я. С. Інноваційний потенціал технології блокчейн у бухгалтерському обліку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 2. С. 19–25.
10. Маначинська Ю. Цифровізація бухгалтерського обліку в контексті відбудови економіки України. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. Економічні науки. 2024. № 1(93). С. 22–42.
11. Облік SaaS нові технології обліку та управління. URL: <https://oblik.ua/uk>
12. Checkbox. Офіційний сайт. URL: <https://checkbox.ua/prro-dlya-fop/>

13. ПРРО «СОТА Каса». Офіційний сайт «М.Е.Дос». URL: <https://www.softcom.ua/ua/prro/solution/sota.php>
14. Програмне РРО «Вчасно.Каса». Офіційний сайт. URL: <https://kasa.vchasno.com.ua/>
15. Програмне РРО «Є-чек». Офіційний сайт. URL: <https://e-check.com.ua/>

16. ПРРО «Каса» від ПриватБанку. Офіційний сайт. URL: <https://privatbank.ua/business/kasa>.
17. Кожен другий розрахунок українців проходить через ПРРО. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/safe-prro>.

REFERENCES

1. Bezruchuk, S. L., and Hrabchuk, I. L. (2021). Osnovni kontseptsii vplyvu tsyfrovizatsii na yakist bukhhalterskoho obliku [Main concepts of the impact of digitalization on the quality of accounting]. *Ekonomika, upravlinnya ta administruvannya*, 4(98), 69–74. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2021-4\(98\)-69-74](https://doi.org/10.26642/ema-2021-4(98)-69-74).
2. Hnatyuk, T. M., Shkromida, V. V., and Shkromida, N. Ya. (2023). Tsyfrovizatsiya bukhhalterskoho obliku: osoblyvosti vprovadzhennya ta otsinka efektyvnosti [Digitalization of accounting: implementation features and efficiency assessment]. *Zhurnal Prykarpatskoho universytetu imeni Vasylia Stefanyka*, 10(2), 45–58.
3. Dolbnieva, D. V., and Spodaryk, T. I. (2020). Stan ta perspektyvy vykorystannya kompyuternykh tekhnolohiy v oblikovo-analitychniy roboti vitchyznyanykh pidpryyemstv [State and prospects for the use of computer technologies in the accounting and analytical work of domestic enterprises]. *Oblik i finansy*, 3(89), 22–29.
4. Kantsedal, N. A. (2019). Bukhhalterskyy oblik tsyfrovoyi epokhy: rozshyrennya terminolohichnykh kordoniv [Accounting in the digital era: expanding the terminological boundaries]. *Oblik i finansy*, 1(83), 29–34.
5. Kurhan, N. V. (2020). Obgruntuvannya vyboru ERP-rishennya dlya tsyfrovizatsiyi obliku, analizu ta upravlinnya na pidpryyemstvi Ukrayiny [Justification for choosing an ERP solution for digitalization of accounting, analysis, and management at Ukrainian enterprises]. *Ekonomichnyy visnyk NTUU «KPI»*, 17, 238–249.
6. Pro zastosuvannya reyestratoriv rozrakhunkovykh operatsiy u sferi torhivli, hromadskoho kharchuvannya ta posluh: zakon Ukrayiny vid 06.07.1995 № 265/95-VR [On the application of cash registers in trade, public catering, and services: Law of Ukraine dated 06.07.1995 No. 265/95-VR]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
7. Bunda, O., and Matyukha, M. (2023). Tsyfrovizatsiya systemy bukhhalterskoho obliku pidpryyemstva [Digitalization of the enterprise's accounting system]. *Zhurnal stratehichnykh ekonomichnykh doslidzhen*, 6(17), 133–142.
8. Mazina, O. I., Oliynyk, V. S., and Rohoznyi, S. A. (2020). Tsyfrovizatsiya yak nayvazhlyvishyy instrument rozvytku systemy obliku ta zvitnosti [Digitalization as the most important tool for the development of the accounting and reporting system]. *Mizhnarodnyy naukovy zhurnal «Internauka»*. Ser.: Ekonomichni nauky, issue 5. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2020-5-6910>.
9. Huz, M. M., Sokolenko, L. F., and Tkal, Y. S. (2023). Innovatsiynnyy potentsial tekhnolohiyi blokcheyn u bukhhalterskomu obliku [Innovative potential of blockchain technology in accounting]. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, 2, 19–25.
10. Manachynska, Yu. (2024). Tsyfrovizatsiya bukhhalterskoho obliku v konteksti vidbudovy ekonomiky Ukrayiny [Digitalization of accounting in the context of Ukraine's economic recovery]. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu*.

Ekonomichni nauky, 1(93), 22–42.

11. Oblik SaaS: novi tekhnolohiyi obliku ta upravlinnya [SaaS accounting: new technologies of accounting and management]. Available at: <https://oblik.ua/uk>.
12. Checkbox. Ofitsiynyy sayt [Official website]. Available at: <https://checkbox.ua/prro-dlya-fop/>.
13. PRRO «SOTA Kasa». Ofitsiynyy sayt «M.E.Doc» [Official website of «M.E.Doc»]. Available at: <https://www.softcom.ua/ua/prro/solution/so-ta.php>.
14. Prohramne PRRO «Vchasno.Kasa». Ofitsiynyy sayt [Software PRRO «Vchasno.Kasa» official website]. Available at: <https://kasa.vchasno.com.ua/>.
15. Prohramne PRRO «Yei-chek». Ofitsiynyy sayt [Software PRRO «E-Check» official website]. Available at: <https://e-check.com.ua/>.
16. PRRO «Kasa» vid PryvatBanku. Ofitsiynyy sayt [PRRO «Kasa» from PrivatBank official website]. Available at: <https://privatbank.ua/business/kasa>.
17. Kozhen druhyy rozrakhunok ukrayintsiv prokhodyt cherez PRRO [Every second transaction by Ukrainians passes through PRRO]. Available at: <https://opendatabot.ua/analytics/safe-prro>.

Iryna Godniuk, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Department of Finance, Accounting and Taxation named after S. Yuriy, ERIHE «Kamianets-Podilsky State Institute», Ukraine

Volodymyr Zabchuk, private entrepreneur, specialist consultant on accounting informatization, Ukraine

Digitalization of accounting processes in small enterprises: modern IT solutions and their efficiency

Abstract

Introduction. This article explores the digitalization of accounting processes in small businesses in Ukraine and the impact of modern IT solutions on accounting efficiency. The study emphasizes the significance of the widespread implementation of software-based cash registers, cloud services, and ERP systems in the practice of financial reporting. It highlights that these tools are crucial for increasing transparency, reducing administrative costs, and automating reporting processes. However, digitalization also introduces challenges, such as cybersecurity risks, the need for substantial financial investment, and raising staff's digital competencies.

Purpose. The purpose of the article is to explore current trends in the digitalization of accounting in small businesses and to formulate recommendations for enhancing the efficiency of accounting solutions, taking into account regulatory requirements and potential risks.

Methods. The research is based on a synthesis of regulatory documents, statistical data, and scientific publications, alongside a comparative analysis of digital accounting tools, including mobile applications and cloud-based platforms, to evaluate their impact on business processes.

Results. The findings demonstrate that the use of cloud accounting software and PRROs significantly improves the speed and accuracy of financial data management. It was noted that the number of PRRO users has consistently increased, indicating growing trust among entrepreneurs towards digital financial tools. Additionally, ERP platforms enable the integration of accounting, financial control, and inventory management functions into a unified system, enhancing decision-making and operational flexibility. Despite the benefits, the study points out that ERP solutions require substantial initial investments and specialized staff training, while mobile accounting tools depend on stable internet access.

Conclusion. The study concludes that the digitalization of accounting processes is a vital factor in enhancing transparency, compliance with regulatory standards, and reducing the administrative burden on small businesses. Practical recommendations include the development of targeted training programs for entrepreneurs and the promotion of government-backed online courses for improving digital literacy. Further research should focus on assessing the economic impact of blockchain technology on financial data security and adapting digital solutions to the regional infrastructure of Ukraine.

Keywords: accounting digitalization; PRRO; ERP systems; small business; cloud services; blockchain technology.

Cite as: Godniuk, I., and Zabchuk, V. (2024). Digitalization of accounting processes in small enterprises: Modern IT solutions and their efficiency. *Economic analysis*, 34 (4), 239-249. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.239>